

Εισαγωγή σε θέματα φύλου και χώρου

ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΝΙΤΣΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σπουδάστρια: Αφροδίτη Αναγνωστοπούλου – Τσιαλιαμάνη

Διδάσκουσα: Ρούλη Λυκογιάννη

Ακαδημ. Έτος: 2014- 2015

Εισαγωγή

«... ο θεός προετοίμασε τη γυναίκα έτσι ώστε να φροντίζει από την φύση της τις εσωτερικές εργασίες και φροντίδες. [...] Η γυναίκα είναι καλύτερα να μένει σπίτι της παρά να πηγαίνει εδώ και εκεί, ενώ στον άνδρα είναι εξευτελιστικό να μένει σπίτι... Αν κάποιος κάνει τα αντίθετα απ' αυτά που όρισε ο θεός... αργά ή γρήγορα τιμωρείται». , Ξενοφών, περ. 401 π.Χ., Οικονομικός, μετ. Μ. Κεκρόπουλος

Το παραπάνω αποτελεί απόσπασμα από την πραγματεία του Αθηναίου ιστορικού Ξενοφώντα πάνω στη διαχείριση ενός νοικοκυριού (τέχνη της οικιακής διοίκησης) και ενός κτήματος. Το έργο εκφράζει τις προτιμήσεις και τις επιδιώξεις του Ξενοφώντα, στις σχέσεις οι οποίες, κατά τη γνώμη του, θα έπρεπε να επικρατούν ανάμεσα σε έναν άντρα και στη γυναίκα του.

Ο Ξενοφών λοιπόν ανάγει την διαφορά των δυο φύλων, καθώς και την σχέση τους με το χώρο, στη θεία βούληση,. Ο άνδρας είναι δημόσιος, ενώ η γυναίκα ιδιωτική. Μια αντίθετη απασχόληση από αυτή την φύση των πραγμάτων επιφέρει μάλιστα τιμωρία.

Αυτή η ιδέα της βιολογικής διαφοράς ανάμεσα στα φύλα, ως βάση της κοινωνικής τους διαφοροποίησης, διατρέχει την ιστορία του πολιτισμού.¹ Εμφανίζεται ξανά στην Αναγέννηση και την πραγματεία του Alberti, *Della Famiglia*, για την ορθή οργάνωση της οικογένειας, αναγόμενη πια στην Φύση.

¹ Βάσω Τροβά, Τόπος ειρήνης ή πεδίο μάχης; Η κατοικία ως έμφυλη διαπραγμάτευση, Μετατοπίσεις: Φύλο, διαφορά, αστικός χώρος. Αθήνα 2009, Futura, σελ.95

«...ταπεινές εκ φύσεως, μαλακές, αργές και επομένως πιο χρήσιμες όταν μένουν ακίνητες και εποπτεύουν τα πράγματα. Είναι ως η φύση να προνόησε για την ευημερία του ανθρώπου, ούτως ώστε οι άνδρες να φέρνουν τα πράγματα στο σπίτι και οι γυναίκες να τα φυλάττουν. Η γυναίκα όπως παραμένει έγκλειστη στο σπίτι πρέπει να ελέγχει τα πράγματα με το να μένει στη θέση της, με παρατηρητικότητα και φιλόπονη φροντίδα. Ο άνδρας πρέπει να φυλάει τη γυναίκα, το σπίτι, την οικογένεια, την πατρίδα αλλά όχι με το να μένει ακίνητος».²

Η ταύτιση λοιπόν των φύλων με το χώρο, αναγόμενη είτε στους Θεούς είτε στη Φύση, μετατρέπεται σε “αλήθεια”, που δεν φέρει αμφισβήτηση. Ο Alberti αποδέχεται με σαφήνεια την κατοικία ως έκφραση κοινωνικής δομής σε σχέση με τα φύλα αλλά και δηλώνει την πεποίθησή του ότι ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός λειτουργεί ντετερμινιστικά.³

Η έμφυλη καταπίεση, επομένως, δε θα μπορούσε να μην εκφράζεται στο χώρο, πόσο μάλλον στην κατοικία της οικογένειας που αποτελεί έναν από τους βασικότερους θεσμούς κοινωνικοποίησης των ατόμων και συμβάλλει καθοριστικά στη συγκρότηση ταυτότητας των ατόμων. Βέβαια, μέσα από το σχεδιασμό του χώρου και τις καθημερινές πρακτικές μπορεί ο θεσμός αυτός να μετασηματιστεί και οι έμφυλες ανισότητες να ανατραπούν.

Αντικείμενο στη μελέτη μας υπό αυτό το πρίσμα θα αποτελέσει μια κατοικία στη Κόνιτσα Ιωαννίνων. Η κατοικία αυτή αγοράστηκε από το ζεύγος Πέτρου και Αφροδίτης Τ. περί τα 1945 μετά την γερμανική κατοχή στην περιοχή.

² Leon Batista Alberti, Della Famiglia, trans. Renee Neu Watkins as The Family in Renaissance Florence, University of South California Press, 1969, Book III, σελ. 207

³ Mark Wigley, Untitled: The Housing of Gender, Sexuality and Space, Princeton Architectural Press, New York, 1992, σελ. 327-389

Λίγα λόγια για την Κόνιτσα

Η Κόνιτσα είναι κωμόπολη και έδρα του Δήμου Κόνιτσας της Ηπείρου 64 χιλιόμετρα βορείως των Ιωαννίνων και κοντά στα Αλβανικά σύνορα. Κείται αμφιθεατρικά στην πλαγιά του βουνού Τραπεζίτσα, της οροσειράς της Πίνδου, με θέα την πεδιάδα της Κόνιτσας όπου ο ποταμός Αώος συναντιέται με τον ποταμό Βοϊδομάτη και τον Σαραντάπορο. Ο κάμπος καλλιεργείται συστηματικά από ντόπιους αγρότες. Η Κόνιτσα είναι περιφερειακό κέντρο για πολλά μικρά χωριά της Πίνδου, ενώ διαθέτει αγορά, σχολεία και ένα κέντρο υγείας.

Το οικονομικό σύστημα ήταν ακόμα εν μέρει ανταλλακτικό εκτός από χρηματικό και τη δεκαετία του '50. Οι κάτοικοι κατά πλειοψηφία ασχολούνταν

με την κτηνοτροφία και την γεωργία και εμπορεύονταν τα προϊόντα τους, καλαμπόκι, πεπόνια, τριφύλλι, μήλα, κηπευτικά, στο τοπικό παζάρι.

«..έφερναν εύγευστα φιρίκια από το Δίστρατο, ορεινό χωριό, τα έφερναν με τα ζώα και τα αντάλλαζαν με καλαμπόκι, τροφή για τους ίδιους αλλά και ζωοτροφή.»⁴

Ο γεωργικός πληθυσμός ήταν συνήθως πρόσφυγες, που ήρθαν με την ανταλλαγή των πληθυσμών, το 1922, από την Καππαδοκία, τον Πόντο και την Μικρά Ασία. Κατοικούσε στην Κάτω Κόνιτσα. Τα σπίτια τους τα παρείχε το κράτος. Ήταν τα σπίτια των Τούρκων που έφυγαν. Σώζονται ακόμα στην Κάτω Κόνιτσα τζαμί και τεκέδες.

Στην Πάνω Κόνιτσα διέμεναν οι παλιοί Κονιτσιώτες που αποτελούσαν την αστική τάξη της εποχής, έχοντας γιατρούς ξενοσπουδαγμένους, δικηγόρους και εμπόρους. Οι έμποροι αγόραζαν τα προϊόντα τους από τα Γιάννενα συνήθως και ήταν τρόφιμα, όπως λάδι και αλάτι, ειδή οικιακής χρήσεως, ρουχισμού, παπούτσια κ.ά.

Οι σχέσεις των παλιών Κονιτσιωτών με τους πρόσφυγες της Κάτω Κόνιτσας δεν ήταν ισότιμες όπως σήμερα.

«...αποκαλούσαν κωλομάνηδες τους Κατωκονιτσιώτες οι άλλοι της Πάνω Κόνιτσας.»⁵

Λειτουργούσαν σαν ξεχωριστές κοινωνίες και οι συναναστροφές τους ήταν κατά βάση οικονομικού χαρακτήρα, στα πλαίσια του τοπικού παζαριού και της αγοράς. Τα σχολεία ήταν αρχικά δύο, ένα στην Πάνω Κόνιτσα για τους Κονιτσιώτες και ένα στην κεντρική ανάμεικτο, μέχρι να κτιστεί το τρίτο στη Κάτω Κόνιτσα για τους πρόσφυγες. Οι ενορίες επίσης δύο ξεχωριστές. Δεν

⁴ Προσωπική μαρτυρία κατοίκου Κόνιτσας Βασίλη Τ. ετών 64.

⁵ Όπ. π., “κωλομάνηδες” δηλαδή ξεβράκωτοι από την ανέχεια.

τελούνταν γάμοι μεταξύ τους, μέχρι και την δεκαετία του '60 όπου ο φτωχός πληθυσμός και της Πάνω και της Κάτω Κόνιτσας άρχισε να μεταναστεύει προς Γερμανία και αλλού.

Ο αγροτικός τομέας είχε παρακμάσει σταθερά από το 1970 μέχρι σήμερα γεγονός που ωθούσε τον πληθυσμό⁶ σταθερά σε επαγγέλματα του τριτογενή τομέα.

Ο κλάδος της οικοδομικής δραστηριότητας αναπτύχθηκε σταθερά, ενώ γνώρισε έκρηξη μετά τον σεισμό του 1996 στην περιοχή, ανάπτυξη που υποβοηθήθηκε και από την αθρόα προσέλευση μεταναστών από τη γειτονική Αλβανία που προσέφεραν άφθονα εργατικά χέρια στον κλάδο των κατασκευών.

⁶ Πίνακας εξέλιξης πληθυσμού Κόνιτσας , Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Έτος απογραφής	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
Κάτοικοι Κόνιτσας	2.670	2.749	1.959	2.313	3.716	3.542	3.226	2.859	3.079	2.869	2.942

Μια γλαφυρή εικόνα για την ζωή του πληθυσμού στην πόλη της Κόνιτσας, αλλά και για την ίδια την πόλη δίνει ο Γιάννης Λυμπερόπουλος στο έργο του *Παζαριού Ανατομή*, μέσω του οποίου παρέχει πλούσιες πληροφορίες λαογραφικού και εθιμοτυπικού περιεχομένου.

«...Στο παλιό Παζάρι, τα μαγαζιά ήταν ανάκατα. Ανάμεσα στα αργαστήρια και στα χάνια (ωραίοι καιροί πούφταναν οι πελάτες πάνω στις κόκκινες φλοκάτες βελέντζες), βρίσκονταν τα εμπορικά και τα σαπάφικα. Στις άκρες μόνο, κοντά στις πόρτες, έστηναν τα πόστα τους οι σαμαράδες κι οι γύφτοι. Κι όσο τα μαγαζιά εναλλάσσονταν στην αγορά χωρίς διαφορισμό τόσο ανάμεσα στους Κονιτσιώτες κρατούσε, χρόνια και χρόνια, μian αυστηρή κοινωνική ιεράρχηση. Σαν πρώτη τάξη λογαριάζονταν, οι μπέηδες της Πάνω Κόνιτσας κι οι χριστιανοί άρχοντες. Το εμπόριο δεν ήταν της σειράς τους. Όλοι τους ζούσαν από περιουσίες και τσιφλίκια. Στην επαρχία. Στα Γιάννινα. Στην Άρτα και στη Θεσσαλία... Ήταν η σχολάζουσα τάξη...

...τα σαράγια τους –πελώρια σπίτια χωρισμένα σε χαρεμλίκι και σελαμλίκι- ήταν κτισμένα πάνω σε γαλαρίες από ωραία πέτρινα τόξα. Γύρω τους απέραντοι κήποι, πριμαντρωμένοι με πανύψηλους τοίχους, ωραίες θολωτές πόρτες και κούλιες στις γωνιές, έμοιαζαν με κάστρα, ένα ένα, όπως ήταν παρατεταγμένα στο στενόμακρο ύψωμα, αριστερά όπως ανεβαίνουμε το λάκκο του Ρούβαλη...

... Στη δεύτερη σειρά, έρχονται οι έμποροι του Παζαριού, που τις περισσότερες φορές έκαναν και τους τραπεζίτες. Σχεδόν όλοι χριστιανοί. Που και που κανένας εβραίο. Σφιχτοί. Φημίζονταν για την τσιγγουνιά τους. Κάθονταν όλοι στη δεξιά πλευρά του λάκκου, όπως ανεβαίνουμε και γύρω από τη Μητρόπολη, οι πιο πολλοί απόγονοι αυτών που ήρθαν απ' τα Μεσογέφυρα...

...Όσοι έμειναν εδώ με τν καιρό, μάζεψαν χρυσάφι και μαργαριτάρια, που τα φύλαγαν μέσα σ' ασήκωτες μετάλλινες κασέλλες, ή σουπέτια. Δούλευαν νυχτοήμερα την επιτόπια αγορά. Κι' έκαναν εισαγωγές από την Βενετία, τα βάθη της Αρβανιτιάς, την Κορυτσά, τη Μοσχόπολη, την Καστοριά, τα Τρίκαλα, την Άρτα και τα Γιάννινα.

Από γενιά σε γενιά μέναν έμποροι. Που και που έβγαζαν και κανένα επιστήμονα που σπούδαζε στην Πάντοβα της Ιταλίας ή την Πόλη... έξω απ' το εμπόριο, η τάξη τούτη είχε και

μαγαζιά που τα νοίκιαζε στο Παζάρι και χτήματα στον κάμπο. Τάδινε στους ντόπιους καλλιεργητές με το ήμορο ή στα μεσιακά.

Δίπλα στους εμπόρους, με κάποια βέβαια απόσταση -ανάλογα το επάγγελμα- στέκονταν αυτοί που είχαν στο Παζάρι τ' αργαστήρια, τα μπακάλικα, και τα χάνια, Χριστιανοί κι Οθωμανοί της Κάτω Κόνιτσας. Τσαρουχάδες, καποτάδες, φραγκοράφτες, φουρναράδες... ρολογάδες, μπαρμπέρηδες, πλήθος επαγγέλματα, πούχαν στην κορυφή τους γουναράδες και στον πάτο τους γύφτους σιδεράδες. Όλοι αυτοί τρώγαν τα μεσημέρια στο μαγαζί, μεσ' από μπαγκράτσα, και κλειδοπίνακα λου τους τάφεραν ζεστά από τα σπίτια τους.

Δούλευαν οι ίδιοι μι είχαν στις προσταγές τους καρφάδες και τσιράκια -είλωτες, πούβγαζαν τα μάτια τους μεσ' το μισοσκόταδο του μαγαζιού ή ξεπάγιαζαν δίπλα στο τεπέγκι, στην άκρη του αππροστάτευτου μετεριζιού.

Από εκεί και πέρα ήταν ο πολύς ο κόσμος. Οι καλλιεργητές του κάμπου. Οι μεροκαματιάρηδες. Αυτοί που κουβαλούσαν τα ξύλα για το χειμώνα. Οι τσοπαναράιοι, οι γελαδάρηδες, ή μπερμπτισουλιά...

Όσο κι' αν φαίνεται αστείο σήμερα, ο χωρισμός αυτός σε τάξεις, ήταν ανένδοτα σκληρός κι άτεγκτος, τον παλιότερο καιρό. Η ιεράρχηση εις άκρον αυστηρή. Η πρώτη τάξη έφερνε νύφες από άλλες πολιτείες, που έβρισκε ανάμεσα σ' ομόβαθμες φαμίλιες. Έδινε όμως νύφες κι έκανε κουμπαριές με τη δεύτερη τάξη, την τάξη των εμπόρων.

Όμως με τον καιρό, κι ως άνοιγε, όλο και περισσότερο η ξενιτιά... σπάζουν οι φραγμοί ανάμεσα στις τάξεις. Κι ανακατεύεται ο κόσμος.

Λίγο πριν απ' την απελευθέρωση του 1913, τα στασίδια της εκκλησίας -τόπος κοινωνικής κατάταξης του καθενός- άλλαζαν συχνά κατόχους. Μίκραιναν οι αποστάσεις. Και πολλές φορές ανατρέπονταν η ισορροπία. Άλλοι ανέβαιναν κι άλλοι κατέβαιναν. "Άλλοι ώπ κι άλλοι μπώπ", όπως έλεγαν οι παλιοί Κονιτσιώτες...

Και ερήμωναν τα ψηλά σπίτια. Κι έπεφταν οι θεόρατοι τοίχοι κι τοξωτές πόρτες... Και μεταφέρονταν οι χουτζερέδες (τα δωμάτια υποδοχής) στα κουτσέκια (τους αχυρώνες) και τα κουτσέκια στους χουτζερέδες...»⁷

⁷ Γιάννης Λυμπερόπουλος, Παζαριού Ανατομή, Αθήνα: Ιππόνικος, 1971, σελ. 28-32, 89-91.

Για τον σημερινό πληθυσμό του Δήμου της Κόνιτσας, λεπτομερή εικόνα δίνουν οι παρακάτω πίνακες με τα στοιχεία από την απογραφή του 2011, της Ελληνικής Στατιστικής Εταιρίας (ΕΛΣΤΑΤ).

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ- ΚΑΤΟΙΚΩΝ 2011

ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ (Έδρα: Κόνιτσα) : 6.362

Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού ανά τετραγ. χιλιόμετρο: 6,69

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 6.362

ΝΟΜΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 10.514

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ: 5.586

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ

Ελληνική: 5.908

Άλλη: 454

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΦΥΛΟ

Άρρενες: 3.262

Θήλειες: 3.100

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ

0-9 ετών: 391

10-19 ετών: 521

20-29 ετών: 635

30-39 ετών: 646

40- 49 ετών: 688

50-59 ετών: 868

60- 69 ετών: 827

70+ ετών: 1786

Μέση ηλικία: 50,3

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Άγαμοι: 2.098

Έγγαμοι, σε σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση: 3.412

Χήροι και χήροι από σύμφωνο συμβίωσης: 766

Διαζευγμένοι και διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης: 86

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ – ΠΥΡΙΝΙΚΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

Αριθμός νοικοκυριών: 2.426

Μέσο μέγεθος νοικοκυριών: 2,47

Αριθμός πυρινικών οικογενειών: 1.784

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Άτομα γεννημένα το 2004 και πριν)

Πρωτοβάθμια: 2.264

Δευτεροβάθμια- Μεταδευτεροβάθμια: 2.123

Τριτοβάθμια: 556

Λοιπά: 1.178

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ

Απασχολούμενοι: 1.684

Ζητούνσαν εργασία: 348

Μαθητές/ Φοιτητές: 748

Συνταξιούχοι: 2.373

Οικιακά: 623

Λοιπά: 586

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Πρωτογενής: 346

Δευτερογενής: 358

Τριτογενής: 980

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πριν από την εγκατάσταση στην κατοικία

Η Αφροδίτη καταγόμενη από την Κόνιτσα, γεννήθηκε στο Λεσκοβίκι (Leskonik) της Αλβανίας, όπου ο πατέρας της, Βασίλης, δούλευε στην φρουρά ενός μπέη. Χηρεύοντας νωρίς, ξαναπαντρεύτηκε και απειλούμενος για την ζωή του επέστρεψε κρυφά στην Κόνιτσα, όταν η Αφροδίτη ήταν περίπου επτά χρονών. Ο Βασίλης στην Κόνιτσα ασχολήθηκε με την κτηνοτροφία, γεγονός που όριζε την Αφροδίτη ως "τσελιγκοπούλα", πλούσια νύφη και βοήθησε την οικογένεια να αποφύγει την πείνα κατά τους χρόνους της κατοχής. Παρά την σχετική οικονομική άνεση, η Αφροδίτη δεν πήγε σχολείο και δεν έμαθε ποτέ γράμματα. Αυτό υποδηλώνει την αντίληψη της εποχής, σύμφωνα με την οποία η θέση των γυναικών βρίσκεται στον ιδιωτικό χώρο της κατοικίας, στον οποίο πραγματοποιείται η απλήρωτη οικιακή εργασία και η ανατροφή των παιδιών, ενώ των αντρών στο δημόσιο, όπου και μορφώνονται, εργάζονται και συμμετέχουν στα κοινά.

Ο Πέτρος, ήταν ο πρωτότοκος γιος μιας οκταμελούς οικογένειας. Η μόρφωση που είχε πάρει ήταν μικρή, καθώς παρακολούθησε μόνο κάποιες τάξεις του δημοτικού. Διέθετε μερικά χωράφια και ζώα, από προίκα της Αφροδίτης και αγορά δική του, οπότε ασχολούταν κυρίως με την κτηνοτροφία και την γεωργία, όπως το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού της Κόνιτσας. Παράλληλα, όμως, έκανε και μεροκάματα σε άλλους ιδιώτες, ως εργάτης γης, για να ενισχύσει οικονομικά το οικογενειακό εισόδημα, καθώς εργάστηκε ως νεωκόρος στην κατωκονιτσιώτικη εκκλησιά και σε δασικά έργα.

Σύμφωνα με την παράδοση της περιοχής, τα παιδιά έφευγαν από το πατρικό σπίτι αφότου νυμφεύονταν, αλλά λόγω οικονομικής δυσχέρειας ο

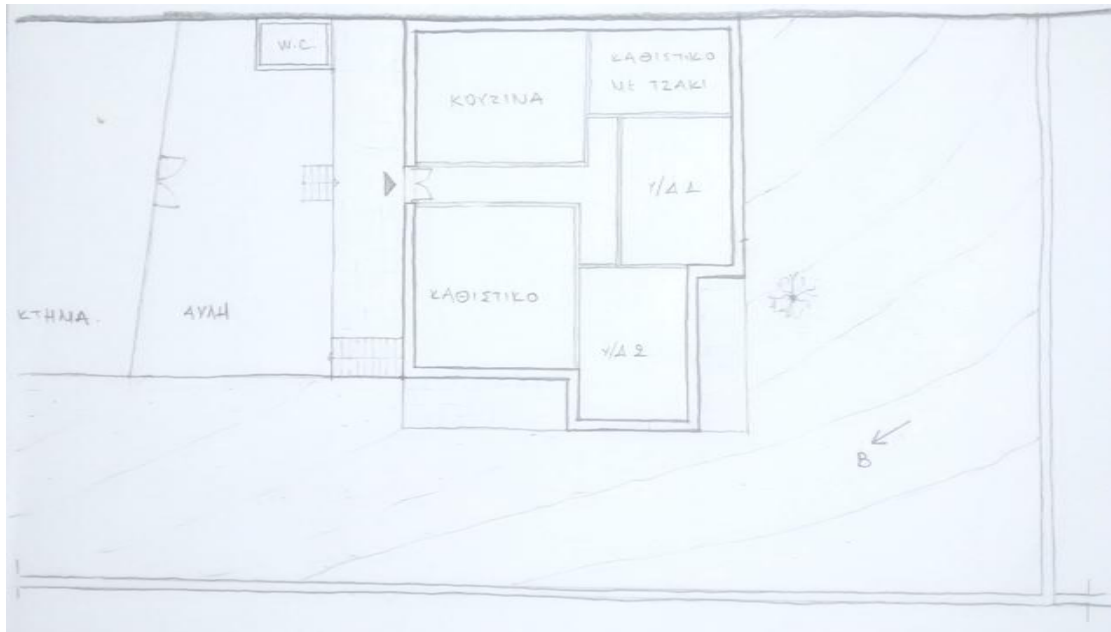
Πέτρος μέχρι να αποκτήσει τα χρήματα για να αγοράσει και να εγκατασταθεί στην κατοικία, στην οποία αναφερόμαστε, με την Αφροδίτη και τα τρία παιδιά που είχαν αποκτήσει μέχρι την ώρα. Το πατρικό σπίτι και το μεγαλύτερο μέρος της οικογενειακής περιουσίας, ως είθισται, κληροδοτήθηκε στο μικρότερο αρσενικό τέκνο της οικογένειας, Γιάννη, μαζί με την ευθύνη να γηροκομήσει τους γονείς, ακόμη και μια ηλικιωμένη θεία. Η ευθύνη της φροντίδας των ηλικιωμένων επιφόρτιζε στην ουσία την σύζυγο του, παράλληλα με την φροντίδα των παιδιών.

Πρώτη φάση μετά την εγκατάσταση στην κατοικία

Η θέση της κατοικίας που επέλεξε ο Πέτρος, καθώς όσα από τα υπόλοιπα αδέρφια του μπόρεσαν, ήταν γειτονική με του πατρικού τους σπιτιού, δημιουργώντας έτσι μια γειτονιά ανδροτοπικού χαρακτήρα, φαινόμενο κυρίαρχο θα λέγαμε στον ελλαδικό χώρο. Σε αυτή την περίπτωση οι άνδρες συνδέονται με αιματική συγγένεια, ενώ οι γυναίκες εξ αγχιστείας (πεθερά – συννυφάδες).⁸

Η κατοικία, μαζί με μια έκταση περίπου 2.200 τ. μέτρων, αγοράστηκε από την οικογένεια Καμάνα κατά τα τρία τέταρτα και μάλιστα εξ αδιαίρετου, καθότι ένα από τα δωμάτια ανήκε σε διαφορετική ιδιοκτήτρια, η οποία κατοικούσε στην Αμερική.

⁸ Νιτσιάκος Βασίλης, *Οργάνωση του χώρου*, Παραδοσιακές κοινωνικές δομές, Αθήνα, 1991, Οδυσσέας, σελ. 33

Εικ.1: Σκαρίφημα κατοικίας κατά την αγορά της από την οικογένεια πρ. 1945

Το κτίσμα περιείχε δύο υπνοδωμάτια, καθιστικό, κουζίνα με μασίνα και στο βάθος ένα δεύτερο μικρό καθιστικό με τζάκι. Η τουαλέτα ήταν φυσικά σε ξεχωριστή εξωτερική εγκατάσταση. Στο κτήμα υπήρχε μια καλύβα που χρησιμοποιούταν ως αποθήκη για τα ξύλα και τα χόρτα, και ως στάβλος για τα οικόσιτα ζώα και ένα κοτέτσι.

Η είσοδος γινόταν από τον δρόμο βορειοδυτικά, μέσω σιδερένιας πόρτας με χαραγμένο το οικογενειακό οικόσημο (ΠΤ). Η μάντρα με ύψος 4 μέτρα, διαχώριζε την αυλή της κατοικίας από τον δρόμο ανατολικά, ενώ στα δυτικά παράλληλα με το όριο της δασικής ζώνης, είναι χαραγμένος δρόμος που ακόμα δεν έχει υλοποιηθεί. Η αυλή με τους ψηλούς τοίχους εξασφαλίζει την αθέατη από έξω απασχόληση των γυναικών με διάφορες οικιακές

εργασίες, ο τοίχος προφυλάσσει την τιμή της οικογένειας και αποτρέπει επίσης τα βλέμματα που θα έδιναν τροφή στο “κουτσομπολιό”.⁹

Τα πρώτα χρόνια μετά την αγορά, η οικογένεια συγκατοικούσε με τον ενοικιαστή της “εξ Αμερικής” ιδιοκτήτριας και την σύζυγό του. Το εν λόγω δωμάτιο χρησιμοποιούταν κύρια ως αποθήκη, οπότε το ζεύγος των “νοικάρηδων” χρησιμοποιούσε τον χώρο της κουζίνας και ως χώρο ύπνου, μιας και διέθετε και θέρμανση μέσω της μασίνας. Το γεγονός αυτό οδήγησε την οικογένεια να κατασκευάσει μια εξωτερική κουζίνα για την καλύτερη εξυπηρέτηση της. Η θέση που επιλέχτηκε ήταν διαδοχική της υπάρχουσας και σε επαφή με την εσωτερική αυλή. Ήταν, δηλαδή, στο σημείο του σπιτιού που βρισκόταν πιο κοντά στο δημόσιο χώρο του δρόμου, ενθαρρύνοντας έτσι την επικοινωνία της γυναίκας με τους περαστικούς και τις γειτόνισσες και της έδινε πλήρη εποπτεία της εισόδου στην κατοικία όσο και του δημόσιου χώρου.

Το βάθος των χώρων που περνάει η γυναίκα το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας σε σχέση με το δημόσιο, όπως και ο διαχωρισμός τους, η σχέση ορατότητας και προσβασιμότητας τους, είναι χαρακτηριστικό δείγμα της θέσης της στην κοινωνία και της ελευθερίας που διαθέτει.¹⁰

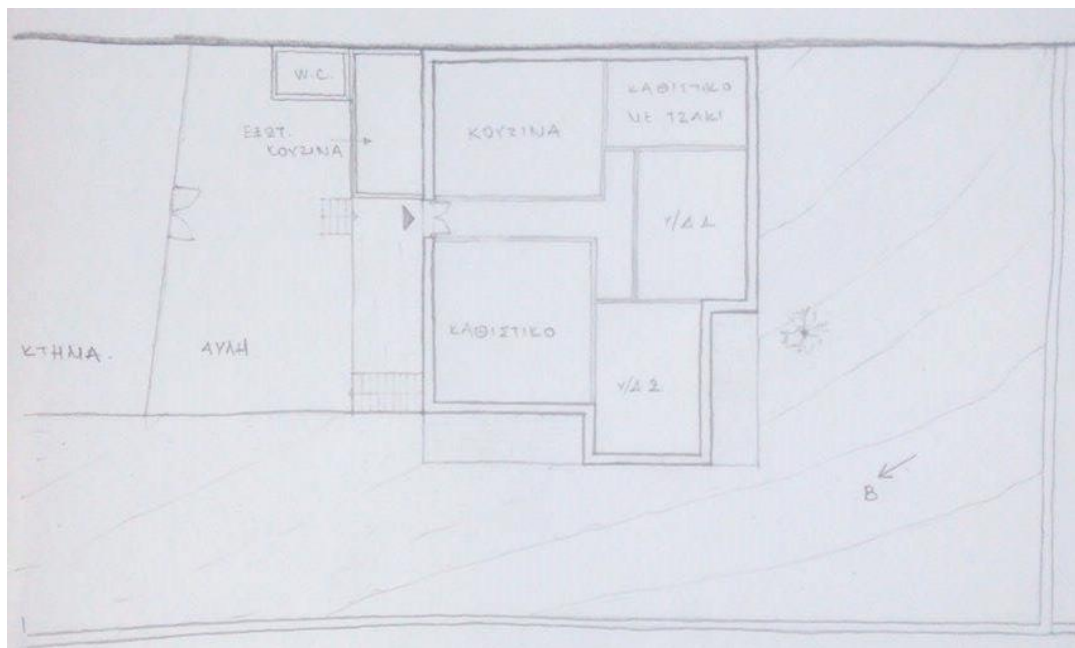
Δεύτερη φάση

Σιγά σιγά η οικογένεια κατάφερε με συλλογική δουλειά να αποκτήσει τα χρήματα για να αγοράσει ολόκληρη την κατοικία. Φαίνεται, όμως, πως η

⁹ Νιτσιάκος Βασίλης, *Οργάνωση του χώρου*, Παραδοσιακές κοινωνικές δομές, Αθήνα, 1991, Οδυσσέας, σελ. 35

¹⁰ Βάσω Τροβά, *Τόπος ειρήνης ή πεδίο μάχης; Η κατοικία ως έμφυλη διαπραγμάτευση*, Μετατοπίσεις εκδ. Futura

σχέση της ιδιοκτησίας ή της εργασίας όπως θα φανεί στη συνέχεια, δεν είναι γραμμική της εξουσίας ή της ιεραρχίας των φύλων. Ο κατά φύλο καταμερισμός της εργασίας ή της ιδιοκτησίας δεν προϋποθέτει την αντίστοιχη κατανομή ούτε των κοινωνικών ανταμοιβών, ούτε της εξουσίας ανάμεσα στα φύλα¹¹. Στις σχέσεις του οικιακού πεδίου οι γυναίκες μπορούν ταυτόχρονα και να έχουν και να αποτελούν ιδιοκτησία¹².

Εικ.2: Σκαρίφημα της κατοικίας με επεμβάσεις οικογένειας

Οι χώροι που χρησιμοποιούνταν πια ως χώροι ύπνου από την οικογένεια ήταν η κουζίνα ή καμιά φορά το μικρό καθιστικό για το ζευγάρι, και το καθιστικό για τα παιδιά, που πλέον ήταν πέντε στον αριθμό. Το δωμάτιο στο βάθος συνέχιζε να χρησιμεύει ως αποθήκη. Ο χώρος όπου διαδραματίζονται λοιπόν οι περισσότερες λειτουργίες, και όπου περνάει τον περισσότερο της χρόνο η Αφροδίτη, είναι η κουζίνα. Είναι ο χώρος που συνεχίζει να έχει την πιο άμεση σχέση με την αυλή και τον δημόσιο χώρο, και

¹¹ Γκιζέλα Μποκ, σιωπηρές ιστορίες, εκδ. Αλεξάνδρεια, σελ. 419

¹² Οπ.π, σελ. 139

από όπου η γυναίκα έχει εποπτεία όχι μόνο στην είσοδο αλλά και στις δραστηριότητες των μελών στο εσωτερικό.

Αυτή η σχέση παραγωγής και χρήσης χώρων, με βάση τη λογική της διαρκούς παρακολούθησης, σύμφωνα με τη σκέψη του Μισέλ Φουκώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη ρύθμιση της διαγωγής των ανθρώπων σε σημείο αυτοπειθάρχησης, ώστε τα άτομα να επιβάλλουν τα ίδια τον έλεγχο στους εαυτούς τους, χωρίς καμία εξωτερική παρέμβαση.¹³

Το κτίσμα ήταν πετρόκτιστο και η αρχική στέγαση γινόταν με τσίγκο. Το πάτωμα ήταν καλυμμένο από δάπεδο με φαρδιές ξύλινες σανίδες, εκτός από της κουζίνας που έμενε γυμνό το τσιμέντο.

Κατανομή των εργασιών

Η κατανομή των εργασιών σε κάθε μέλος της οικογένειας ήταν σαφής. Όλοι, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών από την ηλικία των 12 χρόνων περίπου και μετά, βοηθούσαν με τις δουλειές στα χωράφια και την περιποίηση των ζώων. Ήταν όμως στην ευθύνη του Πέτρου δουλειές όπως το μάζεμα ξύλων από ο δάσος με το γαϊδούρι ή η αναζήτηση μεροκάματος σε αλλά χωράφια σε περίπτωση ανάγκης. Στην ευθύνη της Αφροδίτης ήταν όσες δουλειές αφορούσαν την φροντίδα του σπιτιού και το μέγαλωμα των παιδιών, καθώς και το άρμεγμα της αγελάδας, που το έκανε αποκλειστικά εκείνη. Στην επαρχία η γυναικεία εργασία έχει μεγαλύτερη αξία από αυτήν της απλήρωτης οικιακής εργασίας της πόλης, που θεωρείται εθελοντική προσφορά και δείγμα

¹³ Foulcaut M., 1987, "χώρος, γνώση και εξουσία", στο Foulcaut M., εξουσία γνώση και ηθική

αγάπης και τρυφερότητας, «αόρατη εργασία» που δεν έχει ακριβές ωράριο. Έτσι στην επαρχία η γυναικεία και η ανδρική εργασία είχαν πρότυπα σχετικά κοντινά¹⁴. Τα τέσσερα αγόρια βοηθούσαν επιπλέον στον μύλο, ενώ η κόρη της οικογένειας ήταν η μόνη που όφειλε να προσφέρει βοήθεια στην μητέρα της στην φροντίδα του σπιτιού.

Κοινωνική ζωή

Η κοινωνική ζωή του Πέτρου περιλάμβανε και συναθροίσεις στα καφενεία της αγοράς¹⁵, ενώ εκείνη της Αφροδίτης, όπως και κάθε γυναίκας της εποχής στην περιοχή, περιοριζόταν μόνο στις κοινωνικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις. Οι συναθροίσεις των γυναικών οργανώνονταν με έναν τρόπο πιο άτυπο, στα πέτρινα πεζούλια που έκτιζαν στις εισόδους των σπιτιών, ή μέσω των γειτονικών παραθύρων αν ήταν δυνατό. Η Κόνιτσα λοιπόν εκείνη την εποχή βλέπουμε να οργανώνεται σύμφωνα με το κοινωνικό πρότυπο που θέλει να ταυτίσει τον άντρα με τον δημόσιο χώρο, με συμμετοχή επομένως στα κοινά και τα δρώμενα της πόλης, ενώ τη γυναίκα με τον ιδιωτικό “προστατευμένο” χώρο της κατοικίας, τον οποίο διοικεί, φροντίζει και φυλάσσει.

¹⁴ Ελένη Βαρίκα, Αόρατη εργασία και επιδεικτική κατανάλωση. Πρακτικά του διεθνούς συμποσίου ιστορίας νεοελληνική πόλη. Οθωμανικές κληρονομίες και ελληνικό κράτος

¹⁵ *Η αναφορά στην αγορά ως στοιχείο οργάνωσης του χώρου που συνδέεται με τις διαδικασίες συλλογικής λήψης των αποφάσεων, με πολιτικές λειτουργίες σε τελική ανάλυση, [...] Εκεί γίνονται οι συνάξεις για την λήψη συλλογικών αποφάσεων, εκεί λαμβάνουν χώρα όλες οι συλλογικές κοινωνικές εκδηλώσεις, εκεί δημιουργούνται σιγά σιγά τα καφενεία, χώροι συναναστροφών και πολιτικών ζυμώσεων. Η ύπαρξη αγοράς είναι στοιχείο του δομημένου χώρου που δηλώνει τη λειτουργία συλλογικών κοινωνικών και πολιτικών εκδηλώσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η αγορά και η λειτουργία της είναι εκτός των άλλων και δείκτης δημοκρατίας.* , (Μιχάλης Αράπογλου, Ζαγόρι 1750-1950, Κοινωνικές και Οικονομικές Δομές, Ήπειρος: Κοινωνία- Οικονομία, 15^{ος}-20^{ος} αι., Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας, Γιάννινα 1987, σελ. 205-209.)

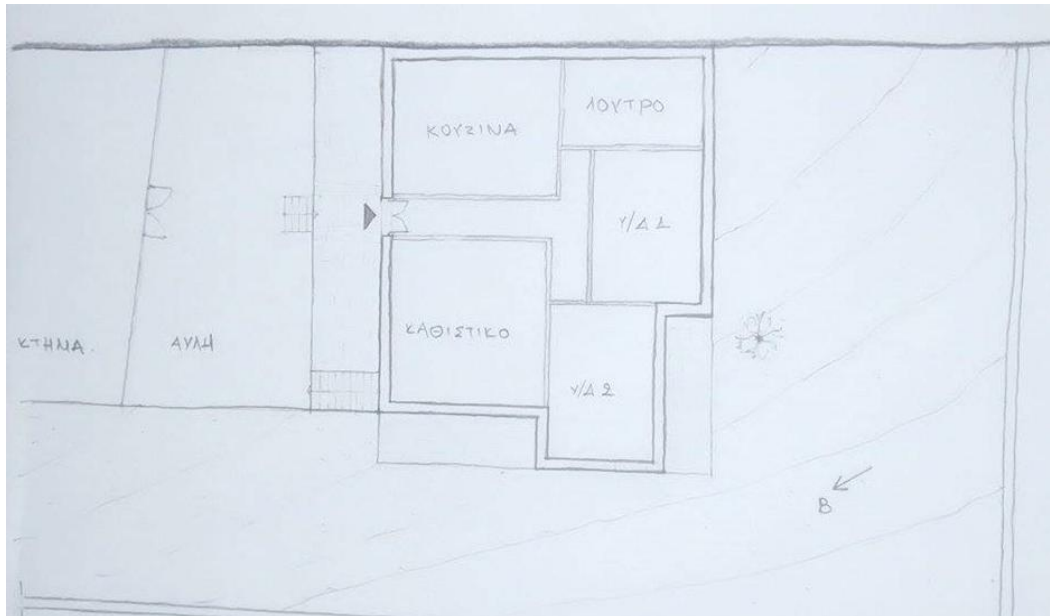
*«Η δύναμη της γυναίκας είναι να διοικεί, όχι να μάχεται και το μυαλό της δεν είναι κατάλληλο για δημιουργία, αλλά για γλυκές διαταγές, τακτοποίηση και αποφάσεις... Ο άντρας με τη σκληρή δουλειά του στον έξω κόσμο πρέπει να αντιμετωπίσει κάθε κίνδυνο και δοκιμασία... αλλά φυλάσσει τη γυναίκα από όλα αυτά, μέσα στο σπίτι που διοικείται από αυτή... δε χρειάζεται να αντιμετωπίσει κανένα πειρασμό, καμιά αιτία λάθους ή προσβολής. Αυτή είναι η αληθινή φύση του οίκου, ο τόπος της Ειρήνης.»*¹⁶

Τρίτη φάση

Όλα τα παιδιά της οικογένειας έλαβαν μόρφωση, τα αγόρια μάλιστα προχώρησαν και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και έφυγαν είτε για την Αθήνα είτε για τα Γιάννενα. Σύντομα άρχισαν να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένειες. Στην αρχή είτε ως ανύπαντροι είτε στα πρώτα χρόνια των γάμων τους, συνέχιζαν να μένουν στο πατρικό σπίτι τα διαστήματα που διέμεναν στην Κόνιτσα.

Το αυτοκινητιστικό ατύχημα του Σπύρου μάλιστα το 1969 και ο σοβαρός τραυματισμός του, τον ανάγκασε να επιστρέψει για ένα μεγάλο διάστημα στο σπίτι και αποτέλεσε την αφορμή για να κατασκευαστεί το εσωτερικό λουτρό.

¹⁶ J. Ruskin, *Sesame and Lilies and The Crown of Wild Olive*, New York, The Century Co., 1901, σελ.102

Το 1958 ο Δήμος της Κόνιτσας¹⁷ έβγαλε ορισμένες εκτάσεις σε δημοπρασία. Μεταξύ αυτών και το οικόπεδο ανάμεσα σε εκείνο της οικογένειας και της δασικής ζώνης που εκτείνεται από πάνω. Η οικογένεια λοιπόν κατάφερε να το αγοράσει με σκοπό να μην χαθεί η άμεση επαφή της ιδιοκτησίας της με το δάσος.

Σε αυτό το οικόπεδο, όταν πλέον τα παιδιά άρχισαν να νυμφεύονται και η οικογένεια να μεγαλώνει, κτίστηκε η κατοικία του Θεοδόση το 1981. Γεγονός που εκφράζει την αυτονόμηση της πυρηνικής οικογένειας, από την παραδοσιακή διευρυμένη. Ο Θεοδόσης παρότι ήταν ο δευτερότοκος γιος και όχι ο πρώτος που παντρεύτηκε, ήταν εκείνος που πήρε νύφη από τη Κόνιτσα

¹⁷ « Η Κόνιτσα ανακηρύχθηκε δήμος το 1948 τιμής ένεκεν για την Μάχη της Κόνιτσας κατά τον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο. Η μάχη ξεκίνησε στις 25 Δεκεμβρίου του 1947 και διήρκησε 7 ημέρες, όποτε η Ταγματοχωροφυλακή απομάκρυνε τους αντάρτες. Γεγονότα της σύγκρουσης έλαβαν χώρα και στον τόπο γύρω από την κατοικία, όπου σκοτώθηκε και ο αδελφός της Αφροδίτης, Παναγιώτης. Η οικογένεια εκείνες τις μέρες βρήκε καταφύγιο στον Μητροπολιτικό Ναό και σε σπίτια συγγενών και φίλων. Η ίδια η κατοικία δεν υπέστη σοβαρές ζημιές, αλλά από τον περίγυρο χώρο ακόμα ανασύρονται σφαίρες της εποχής.», (Προσωπική μαρτυρία κατοίκου Θεοδόση Τ.)

κι έτσι ο πρώτος που αποφάσισε να κτίσει. Για αυτό πραγματοποιήθηκε μια τυπική αγοραπωλησία του οικοπέδου από τον πατέρα του σε εκείνον.

Ο γάμος που πραγματοποιήθηκε πρώτος ήταν διπλός, του Γιώργου και της αδελφής του Ελένης. Ο Γιώργος παρότι πρωτότοκος και λογοδοσμένος χρόνια με την αρραβωνιαστικιά του, έπρεπε σύμφωνα με τα έθιμα του τόπου και της εποχής, να περιμένουν να "αποκατασταθεί" πρώτα η κόρη της οικογένειας, Ελένη, για να προχωρήσουν στην τέλεση του γάμου τους.

Το μερίδιο που δόθηκε ως ιδιοκτησία του Γιώργου, ήταν εκείνο που περιλάμβανε την ξύλινη καλύβα. Αυτή η καλύβα όπως αναφέραμε αρχικά χρησιμοποιούνταν ως αποθήκη και ως στάβλος. Στο σημείο της καλύβας κατασκευάστηκε μια πρώτη κατοικία δύο δωματίων με εξωτερικό λουτρό. Αργότερα κατασκευάστηκαν σιγά σιγά επεκτάσεις και ένας επιπλέον όροφος, και αξιοποιήθηκε ο υπόγειος χώρος, έως ότου η κατοικία πήρε την σημερινή τριώροφη μορφή της.

Το πατρικό σπίτι, μοιράστηκε εξ ημισείας στους δύο νεότερους γιούς, Βασίλη και Σπύρο. Στην Ελένη δόθηκε το νοτιοανατολικό τμήμα της ιδιοκτησίας. Εκείνη όμως δεν έχει προβεί στην κατασκευή κατοικίας, καθώς μετά τον γάμο της "χωριό της" πια θεωρείται εκείνο από όπου κατάγεται ο σύζυγος της και η κατοικία τους εκεί είναι αυτή που πλέον χρησιμοποιούν.

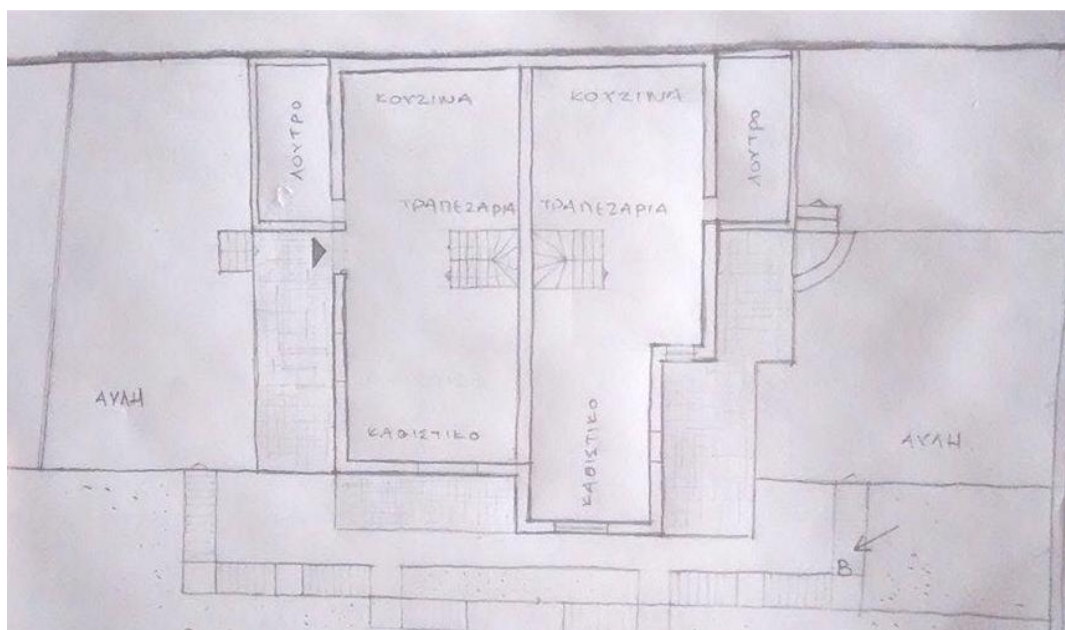
Εικ. 4: Διάγραμμα ιδιοκτησιών (01:Ελένη, 02(Πατρικό): Σπύρος – Βασίλης, 03: Γιώργος, 04: Θεοδόσης)

Ο σεισμός τον Ιούνιο του 1996, παρότι έπληξε μεγάλο τμήμα της πόλης της Κόνιτσας και κάποιων κοντινών χωριών, δεν έκανε σοβαρή ζημιά στο σπίτι, χάρις στο βραχώδες έδαφος πάνω στο οποίο είναι κτισμένο. όντας , όμως, ήδη αρκετά παλιά και όχι καλά συντηρημένη, η πατρική κατοικία, η οποία πια χρησιμοποιούνταν μόνο από τις οικογένειες του Σπύρου κι του Βασίλη, εγκαταλείφτηκε για ένα σεβαστό διάστημα.

Τελική φάση

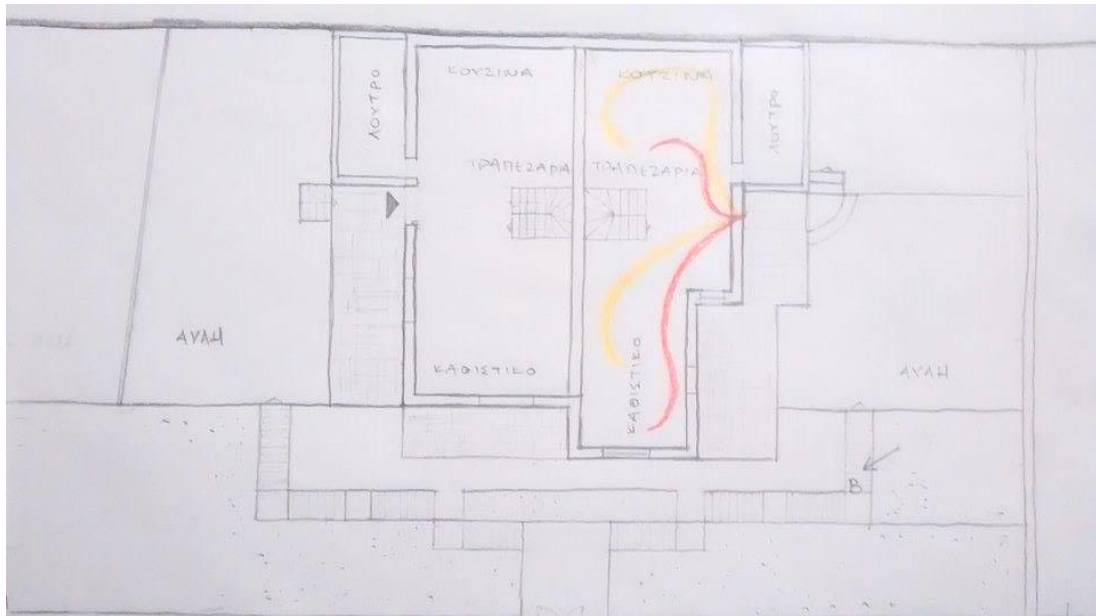
Το πατρικό σπίτι μοιράστηκε στα δύο αδέρφια με κλήρο και χωρίστηκε στη μέση κάθετα. Από το παλιό κτίσμα διατηρήθηκαν οι εξωτερικοί πέτρινοι τοίχοι και έγιναν προσθήκες. Κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου ένας καινούριος

όροφος με στέγαση από κεραμίδια. Σκάφτηκαν τα βράχια για να επεκταθεί και να αξιοποιηθεί ο χώρος του υπόγειου που έως τότε χρησίμευε ως αποθηκευτικός. Κατασκευάστηκε σκάλα για την είσοδο από τον κάτω δρόμο. Επιπλέον προσθήκες πραγματοποιήθηκαν στον εξωτερικό χώρο για να στεγάσουν αποθήκη και λεβητοστάσιο.

Εικ.5: Σκαρίφημα κάτοψης ισόγειου διπλής κατοικίας

Η διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων έγινε εκ νέου και εντελώς διαφορετική από την προηγούμενη. Οι χώροι ύπνου μεταφέρθηκαν στον επάνω όροφο, τονίζοντας την αντίληψη για ανάγκη ιδιωτικότητας, ενώ στο ισόγειο ένας ενιαίος χώρος διαμορφώνεται ως χώρος εισόδου, χώρος κουζίνας και τραπεζαρίας στο βάθος και καθιστικού στο μπροστινό τμήμα όπου έρχεται σε επαφή και με τον ημιυπαίθριο χώρο της βεράντας. Η ενοποίηση της κουζίνας με τους υπόλοιπους λειτουργικούς χώρους εκφράζει την σύγχρονη αμφισβήτηση του διαχωρισμού των δύο φύλων και τη μη αποδοχή του αποκλεισμού της γυναίκας στην κουζίνα.

Εικ.6: Διάγραμμα κινήσεων ζεύγους σε κατοικία (Βασίλης: κόκκινο, Κατερίνα: κίτρινο)

Στο παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ο τρόπος με τον οποίο κινείται σήμερα στην κατοικία το ζευγάρι Βασίλη και Κατερίνας. Ο χώρος της κουζίνας παρότι “ανοίχτηκε” προς τον χώρο υποδοχής και το υπόλοιπο σπίτι, συνεχίζει να είναι ο χώρος στον οποίο δραστηριοποιείται κυρίως η Κατερίνα και που ο Βασίλης συμμετέχει λιγότερο.

Συμπέρασμα

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι υπήρξαν ρίζεις με τις κοινωνικές αντιλήψεις του παρελθόντος που αναφέρθηκαν σχετικά με τον ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία, και κατ’ επέκταση στο χώρο, στη προκειμένη μελέτη στο χώρο της κατοικίας. Παρ’ όλες τις ρίζεις όμως διακρίνονται ακόμα κατάλοιπα αυτών των αντιλήψεων στο χώρο και στον τρόπο με τον οποίο αυτός σχεδιάζεται ή χρησιμοποιείται από τα δυο φύλα.

Βιβλιογραφικές πηγές

- Γιάννης Λυμπερόπουλος, 1971, *Παζαριού Ανατομή*, Αθήνα: Ιππόνικος
- Βάσω Τροβά, 2009, Τόπος ειρήνης ή πεδίο μάχης; Η κατοικία ως έμφυλη διαπραγμάτευση, *Μετατοπίσεις: Φύλο, διαφορά, αστικός χώρος*. Αθήνα, Futura
- Τζόουν Κέλι, σιωπηρές ιστορίες, εκδ. Αλεξάνδρεια
- Foulcaut M., 1987, "Χώρος, γνώση και εξουσία", στο Foulcaut M., *Εξουσία, Γνώση και Ηθική*
- J. Ruskin, 1901, *Sesame and Lilies and The Crown of Wild Olive*, New York, The Century Co.
- Ντισιάκος Βασίλης, 1991, *Παραδοσιακές κοινωνικές δομές*, Αθήνα, Οδυσσέας
- Ελένη Βαρίκα, "Αόρατη εργασία και επιδεικτική κατανάλωση". Πρακτικά του διεθνούς συμποσίου ιστορίας νεοελληνική πόλη. *Οθωμανικές κληρονομίες και ελληνικό κράτος*
- Μιχάλης Αράπογλου, Ζαγόρι 1750-1950, Κοινωνικές και Οικονομικές Δομές, *Ήπειρος: Κοινωνία- Οικονομία*, 15ος-20ος αι., Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας, Γιάννινα 1987
- Ξενοφών, περ. 401 π.Χ., *Οικονομικός*, μετ. Μ. Κεκρόπουλος, Ενάλιος
- Leon Batista Alberti, *Della Famiglia*, trans. Renee Neu Watkins as *The Family in Renaissance Florence*, University of South California Press, 1969, Book III
- Mark Wigley, 1992, *Untitle: The Housing of Gender, Sexuality and Space*, Priceton Architectural Press, New York
- Λαδά Σ., 2003, "Το φύλο και ο χώρος. Αρχικές προσεγγίσεις και ερωτήματα μεταξύ ορατών και αοράτων", εισήγηση στο συνέδριο με θέμα: *Τόπος, Συνάντηση των Επιστημών*

- Λαδά Α. , 2009, “Μύθοι και πραγματικότητες: Το ιδανικό σπίτι.” Ο ρόλος της κατοικίας στην κατά φύλο διαίρεση του χώρου”,
- Α. Βρυχέα, 2003, “Η γυναίκα ως απαραίτητο εξάρτημα της ιδανικής κατοικίας για τον άνδρα εργάτη”, Κατοίκηση και Κατοικία, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Spain D., 1992, “From Parlor to Grate Room”, Gendered Spaces. The university of North Caroline Press : Chapel Hill & London (Μετ. Σ.Χατζηβασιλείου)
- Ντ. Βαΐου, 2009 (1989), “Τόπος δουλειάς και το σπίτι. Κατά φύλο καταμερισμός εργασίας στη διαδικασία ανάπτυξης της Αθήνας”, *Μετατοπίσεις: Φύλο, διαφορά, αστικός χώρος*. Αθήνα, Futura
- Λυκογιάννη Ρ., 2009, “Από τις ‘γυναίκες’ στο ‘φύλο’ και στις ‘γυναίκες’ ξανά: (επανα)προσδιορίζοντας τις αναλυτικές κατηγορίες στις φεμινιστικές; προσεγγίσεις της πόλης”, *Μετατοπίσεις: Φύλο, διαφορά, αστικός χώρος*. Αθήνα, Futura
- Σκιαδά Β., 1992, “Πολιτισμική αλλαγή και υλικός πολιτισμός”, *Εθνογραφία*, Αθήνα